

“Patim esquizofrènia territorial”

Un dels reptes que presenta Joan Nogué al seu llibre és “la manera com podem transformar el paisatge mantenint-ne la identitat”.

Joan Nogué, catedràtic de geografia humana de la Universitat de Girona, dirigeix també l'Observatori del Paisatge de Catalunya. El febrer passat, en un acte a la Llotja presidit per les principals autoritats del País Valencià, rebé el premi Jaume I d'Urbanisme, Paisatge i Sostenibilitat, que atorga la fundació del mateix nom.

—Quin és l'objectiu del llibre?

—Hi analitzo, a dos nivells, allò que ens relaciona amb els paisatges —el sentit de lloc i quan ens hi sentim desorientats, des d'una perspectiva individual, gairebé psicològica— i, en segon terme, els conflictes territorials, que prenen com a sintetitzador del seu malestar la qüestió de la identitat del paisatge. Per sobre de tot, però, hi plana la demostració que el paisatge continua essent un element fonamental a tots els processos de creació i consolidació d'identitats territorials. Això passa a totes les escales, i dins un marc global en què, paradoxalment, els llocs cobren una importància inesperada. Patim una mena d'esquizofrènia territorial, atès que cada vegada tenim més la necessitat de sentir-nos arrelats a un espai i de no perdre'n la identitat.

—Quan canvia de manera brusca el

El premi d'assaig Joan Fuster d'enguany ha distingit l'obra ‘Paisatge, territori i societat civil’, del catedràtic de geografia humana Joan Nogué (els Hostalets d'en Bas, Garrotxa, 1958).

paisatge, també canvia la manera de ser dels qui hi viuen?

—No, no és tant això —que ens duria a un determinisme ambiental i a segons quines derivacions del romanticisme alemany que no pertoquen— com fer veure que aquestes modificacions del paisatge de què parlo dificulten molt l'absorció d'aquestes transformacions per part de l'individu i de l'imaginari col·lectiu. La qüestió no rau en la transformació *per se* dels paisatges, que sempre han estat transformats per la interrelació natura-cultura, sinó en la velocitat i la intensitat

d'aquests canvis. Sobretot, en la manera com podem transformar el paisatge mantenint-ne la identitat. Mentre les transformacions siguin graduals, al ritme de la capacitat d'absorció psicològica de la gent, són assumibles, i encara més quan hi ha consens social i participació pública. Quan no hi ha consens social ni participació pública i les transformacions són a un ritme abismal en relació amb allò que passava ara fa cinquanta anys, aleshores hi ha un gran risc de pèrdua del sentit del lloc. Com diu el meu company Francesco Vallerani, de la Universitat de Venècia, una “pèrdua traumàtica del sentit del lloc”. Li atorga un valor de trauma, per tant, després d'haver analitzat el cas del Vèneto, on hi ha hagut una urbanització difusa i dispersa, quan abans era un paisatge tan ric com la Toscana. Observar Treviso des de l'avió és espectacular, realment. On és la trama d'aquell paisatge? Quina relació hi té, la gent, quan fins i tot costa d'orientar-se? Provoca molta angoixa, tot plegat.

—Hi feu propostes, també.

—Sí. Principalment dues: la primera, introduir definitivament el paisatge a les polítiques públiques, en concret al planejament territorial; i la segona, maldar per fer créixer la consciència ciutadana, la cultura territorial del país, mitjançant un augment de la informació.

—La societat civil ha d'exercir-hi un paper clau, doncs.

—Sí, encara més en temps de crisi com aquest que vivim. Com més civilitzat, culte i democràtic és un país, més cultura territorial tenen els seus ciutadans: mireu França o Alemanya, si no.

—Parleu del risc d'homogeneïtzar el paisatge.

—I de la banalització, i de la trivialització, i de l'abandonament... En ocasions perquè deixa de cultivar-se, cosa que ens fa perdre bancals, murs de pedra seca... Patrimoni. Ens hauria de preocupar força, això. Ja va dir-ho Fernand Braudel a *L'identité de la France*: el problema no és la immigració, sinó com serà la França sense pagesos.

Victor Maceda